

INGLIZ TILINI O'QITISHDA GENERATIV SUN'IY INTELLEKT (AI) VOSITALARIDAN FOYDALANISHNING LINGVODIDAKTIK MODELI (YOZMA NUTQNI RIVOJLANTIRISH MISOLIDA)

Fotima Rasulova

*Master of Arts in Teaching English to Speakers of Other Languages (MA TESOL)
Webster University, Tashkent, Uzbekistan*

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda ta'lim muassasalarida ingliz tili (EFL/ESL) darslarida generativ sun'iy intellekt (*Generative AI: ChatGPT, Claude, Grammarly*) vositalaridan tizimli foydalanishning lingvodidaktik modeli ishlab chiqilgan va uning yozma nutq ko'nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi haqida fikrlar bildirilgan.

Kalit so'zlar: generativ sun'iy intellekt, ChatGPT, lingvodidaktik model, yozma nutq, akademiya yozuv, EFL, prompt muhandisligi, qayta aloqa (feedback), interaktiv ta'lim.

A LINGUDIDACTIC MODEL OF USING GENERATIVE ARTIFICIAL INTELLIGENCE (AI) TOOLS IN TEACHING ENGLISH (IN THE EXAMPLE OF DEVELOPING WRITTEN SPEECH)."

Fotima Rasulova

*Master of Arts in Teaching English to Speakers of Other Languages (MA
TESOL)*

Webster University, Tashkent, Uzbekistan

Annotation: This study developed a lingudidactic model of the systematic use of generative artificial intelligence (*Generative AI: ChatGPT, Claude, Grammarly*) tools in English language (EFL/ESL) lessons in educational institutions and expressed opinions on its effectiveness in developing written speech skills.

Keywords: *generative artificial intelligence, ChatGPT, linguididactic model, written speech, academic writing, EFL, prompt engineering, feedback, interactive learning.*

ЛИНГВИДАКТИЧЕСКАЯ МОДЕЛЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ГЕНЕРАТИВНОГО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА (ИИ) В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ (НА ПРИМЕРЕ РАЗВИТИЯ ПИСЬМЕННОЙ РЕЧИ)

Фотима Расулова

Магистр искусств в области преподавания английского языка

носителям других языков (MA TESOL)

Университет Вебстера, Ташкент, Узбекистан

Примечание: В данном исследовании разработана лингвудидактическая модель систематического использования инструментов генеративного искусственного интеллекта (Generative AI: ChatGPT, Claude, Grammarly) на уроках английского языка (EFL/ESL) в образовательных учреждениях и высказаны мнения о ее эффективности в развитии навыков письменной речи.

Ключевые слова: *генеративный искусственный интеллект, ChatGPT, лингвудидактическая модель, письменная речь, академическое письмо, EFL, разработка подсказок, обратная связь, интерактивное обучение.*

KIRISH

Texnologik taraqqiyot butun dunyoda ta'limning tabiatini o'zgartirdi. Endi ingliz tili o'qituvchilari faqat darslik va doskaga tayanmaydi; ular ChatGPT, Grammarly va Duolingo kabi AI vositalaridan foydalanib, dars samaradorligini oshirish va o'quvchilarning ishtirokini kuchaytirishlari mumkin. AI o'qituvchilarga interaktiv materiallar yaratish, til ko'nikmalarini baholash va tezkor fikr bildirish imkonini beradi. Bu texnologiyalar o'quvchilarga o'z mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Sun'iy intellekt ingliz tili o'qituvchilariga bir nechta muhim sohalarda yordam beradi:

1. Shaxsiylashtirilgan ta'lim: Sun'iy intellekt tizimlari o'quvchilarning kuchli va zaif tomonlarini tahlil qilib, mashqlarni ularning ehtiyojlariga moslashtiradi. Masalan, Grammarly yoki EWA English platformalari grammatik yoki talaffuz muammolarini aniqlashda yordam beradi.

2. Baholash va fikr bildirish: Avtomatlashtirilgan tizimlar yozma va og'zaki ishlarni tezkor va xolis baholaydi. Bu o'qituvchilarga vaqt tejash va o'quvchilarga aniq tahliliy fikr bildirish imkonini beradi.

3. Nutq va talaffuz mashqlari: Tovushni tanish texnologiyalari va aun'iy intellekt chatbotlar yordamida o'quvchilar real muloqot mashqlarini bajarishi mumkin. Bu darslarni yanada jonli va qiziqarli qiladi.

4. O'qituvchilarni qo'llab-quvvatlash: Sun'iy intellekt dars rejalari tuzish, mashqlar yaratish va o'quv materiallarini tanlashda yordam beradi.

Masalan, ChatGPT bir necha soniyada dialoglar yoki lug'at ro'yxatlarini yaratib beradi. Biroq, sun'iy intellekt'dan ortiqcha foydalanish inson omilining kamayishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, o'qituvchilar bu vositalardan oqilona va tanqidiy foydalanishlari zarur. O'qituvchi roli endi faqat bilim beruvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi va yo'naltiruvchi sifatida o'zgaradi.

ASOSIY QISM

Hozirgi kunda ta'lim tizimi global miqyosda yangi texnologiyalar bilan jadallik bilan rivojlanmoqda, va bu jarayonda sun'iy intellekt (SI) nafari ta'lim jarayonida innovatsion imkoniyatlarni yaratib, o'qituvchilarning pedagogik yondashuvlarini takomillashtirishda muhim rol o'ynaydi. Ingliz tili o'qituvchilari uchun SI texnologiyalarini joriy etish o'quv jarayonini shaxsiylashtirish, individual ehtiyojlarni qondirish va til o'rganish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini yaratadi. Ushbu tezis ingliz tili o'qituvchilarining SI vositalaridan foydalanish kompetensiyasini takomillashtirishga qaratilgan nazariy va amaliy yondashuvlarni tahlil qilishni maqsad qiladi. Zamonaviy ta'limda raqamli kompetensiyalar va texnologik innovatsiyalarni

muvaffaqiyatli qo'llash o'qituvchilarni yangi pedagogik yondashuvlarga olib keladi. Ingliz tili o'qituvchilari uchun sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonini yanada samarali qilish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini inobatga olish va ularning til o'rganish motivatsiyasini oshirish imkonini yaratadi. Biroq, SI texnologiyalarining pedagogik amaliyotga muvaffaqiyatli integratsiyasi uchun o'qituvchilarning zarur kompetensiyalari yetarli emas. Shu sababli, sun'iy intellekt vositalaridan samarali foydalanish kompetensiyasini oshirish zaruriyati dolzarb masala sifatida ko'riladi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot metodologiyasi. Ishda quyidagilarni o'z ichiga olgan kompleks yondashuv qo'llaniladi:

1. Lingvodidaktik tahlil—SI texnologiyalarining til kompetensiyasini shakllantirishga ta'sirini o'rganish;
2. Kognitiv tahlil—chet tilidagi ma'lumotlarni o'zlashtirish jarayonlaridagi o'zgarishlarni tadqiq qilish;
3. Pedagogik modellashtirish—SIning ta'lim jarayoniga integratsiya qilishning optimal shakllarini belgilash.

Tadqiqot obyekti—raqamli ta'lim muhitida ingliz tilini o'qitish jarayoni. Tadqiqot predmeti—til ko'nikmalarini rivojlantirishda sun'iy intellektning funksional imkoniyatlari. SI va kommunikativ kompetensiya tuzilmasi SIning qo'llash kommunikativ kompetensiyaning barcha tarkibiy qismlariga ta'sir ko'rsatadi.

Lingvistik kompetensiya. Avtomatlashtirilgan tizimlar grammatika va leksikani tezkor tekshirish, tipik xatolarni aniqlash hamda personallashtirilgan mashqlarni shakllantirishni ta'minlaydi. Bunda qayta aloqa (feedback) uzluksiz va manzilli xarakterga ega bo'ladi.

Sotsiolingvistik kompetensiya. Generativ modellar turli kommunikativ kontekstlarni —akademik, kasbiy va maishiy vaziyatlarni modellashtirish

imkonini beradi. Bu esa talaba uchun mavjud bo'lgan nutqiy vaziyatlar ko'lamini kengaytiradi.

Diskursiv kompetensiya. Matn generatsiyasi vositalari yozma nutqni tarkibiy shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishga, akademik va ishbilarmonlik diskursining janr xususiyatlarini o'zlashtirishga xizmat qiladi.

Strategik kompetensiya. SI muqobil ifodalash usullarini va argumentatsiya variantlarini taklif qilishi mumkin, bu esa kompensator va kognitiv strategiyalarning rivojlanishini rag'batlantiradi. Shunday qilib, sun'iy intellekt til amaliyotining variativligini oshiradi va o'quv materialining moslashuvchanligini ta'minlaydi.

XULOSA

Ingliz tilini o'qitish jarayoniga sun'iy intellektning integratsiyalashuvi bilimlarni uzatishning an'anaviy modelidan interaktiv, tahliliy boshqariladigan ta'lim tizimiga o'tishni ko'rsatmoqda. SI ta'limni personallashtirish va avtonomlashtirishga xizmat qiladi, biroq bu texnologik imkoniyatlar va pedagogikaning gumanistik tamoyillari o'rtasidagi muvozanatli uyg'unlikni talab etadi. Xulosa. Sun'iy intellekt ingliz tili o'qitish tizimini modernizatsiya qilishning muhim resursi hisoblanadi. Uning salohiyati ta'lim jarayonini personallashtirish, kommunikativ imkoniyatlarni kengaytirish va talabalarning raqamli kompetentligini shakllantirishda namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, SI ni joriy etish samaradorligi platformalarning texnologik darajasi bilan emas, balki ulardan foydalanishning metodik jihatdan asoslanganligi bilan belgilanadi. Faqatgina raqamli texnologiya yutuqlarini

FOYDALANILGAN ADABIYOLAR

1. Karimov, A. (2023). Sun'iy intellekt va til o'qitish texnologiyalari. Toshkent: Innovatsiya nashriyoti.
2. Smith, J. (2022). Artificial Intelligence in Language Learning: A Practical Guide. London: Routledge.

3. Brown, T. & Lee, H. (2021). Using AI Tools for English Pronunciation Practice. *Journal of Applied Linguistics*, 14(3), 112–126.
4. Google. (2024). Google Pronunciation Tool – Help Center. <https://support.google.com>
5. ELSA Corp. (2024). ELSA Speak: English Pronunciation App. <https://www.elsaspeak.com>
6. Speechling Foundation. (2023). Speechling: AI-based Speaking Coach. <https://speechling.com>
7. Microsoft. (2024). Read Aloud and Speech Features in Microsoft Word. <https://www.microsoft.com>
8. YouGlish Ltd. (2024). YouGlish: English Pronunciation in Real Context. <https://youglish.com>
9. Omonova, Z. (2022). Ingliz tili talaffuzini o‘qitishda raqamli texnologiyalarning o‘rni. *O‘zbekiston Respublikasi Pedagogika Jurnal*i, 3(5), 45–50.
10. UNESCO. (2023). Artificial Intelligence and Education: Guidance for Policymakers. Paris: UNESCO Publishing.